

Анонимизиран текст

Превод

C-574/21-1

Дело C-574/21

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

20 септември 2021 г.

Запитваща юрисдикция:

Nejvyšší soud České republiky (Чехия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

29 юни 2021 г.

Жалбоподател:

QT

Ответник:

O2 Czech Republic a. s.

[...]

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

След като разгледа касационната жалба на **QT** [...] с ответник **O2 Czech Republic a. s.** [...] против решението на Městský soud v Praze (Градски съд Прага, Чехия) от 27 ноември 2019 г., № 72 Co 302/2019–939, постановено по жалба против решението на Obvodní soud pro Prahu 4 (Районен съд Прага 4, Чехия), № 60 C 100/2014, по иска на **QT** за осъждането на ответника да му заплати сумата от 2 023 799 чешки крони (CZK) заедно с лихви, Nejvyšší soud (Върховен съд, Чехия) определи:

I. [...]

II. **Отправя** до Съда на Европейския съюз следните преюдициални въпроси на основание член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз:

Трябва ли изразът „изгубена комисиона“ по смисъла на член 17, параграф 2, буква а), второ тире от Директива на Съвета от 18 декември 1986 година относно координирането на правото на държавите членки, свързано с дейността на самостоятелно заетите търговски представители, да се тълкува в смисъл, че такава е и комисионата за сключване на договори, които търговският представител би сключил, ако още действаше договорът му за търговско представителство, с клиентите, които е привлякъл за принципала или с които значително е увеличил обема на търговията?

Ако е така, при какви условия този извод се отнася и до т.нар. еднократни комисиони за сключване на договор?

М о т и в и:

I.

Обстоятелствата по делото и досегашното развитие на производството пред чешките съдилища

- 1 Ищецът по делото твърди, че ответникът следва да му заплати сумата от 2 023 799 CZK, заедно с лихви, представляваща обезщетение, което му се дължи като търговски представител.
- 2 Първоначално с решение от 14 септември 2015 г. [...] първата инстанция, *Obvodní soud v Praze 4* (Районен съд Прага 4), частично уважава иска, но с определение от 16 март 2016 г. [...] въззивната инстанция, *Městský soud v Praze* (Градски съд Прага), отменя това решение поради пороци при установяването на фактическата обстановка и връща делото за ново разглеждане от първоинстанционния съд.
- 3 При повторното разглеждане *Obvodní soud v Praze 4* (Районен съд Прага 4) отхвърля иска с решение от 30 януари 2019 г. [...].
- 4 Съгласно констатациите на предходните инстанции фактите по делото са следните:

На 1 януари 1998 г. между ищеца и праводателя на ответника (също наричан по-нататък „ответникът“) е сключен договор за търговско представителство с предмет условията за търговско представителство, предлагане и продажба на телекомуникационните услуги, доставяни от ответника в мрежите NMT 450 и GSM, доставка и продажба на мобилни телефони и аксесоари за тях, а при необходимост и на други стоки, както и обслужване на абонатите. На 31 март 2010 г. правоотношението между страните е прекратено едностранно от ответника.

Съгласно договора за търговско представителство ищецът има право на еднократно възнаграждение за всеки отделен договор, който е сключил за ответника. През 2006 г. и 2007 г. ищецът наистина привлича нови клиенти за

ответника и също така сключва допълнителни договори със съществуващи клиенти, например за други продукти, или продължава вече сключените с тях договори, но дори ако се вземе предвид максималният срок на абонаментните планове, който по онова време възлиза на най-много 30 месеца, нито един от тези договори не се простира отвъд датата 31 март 2010 г., когато е прекратено договорното правоотношение между страните. За 2008 г. и 2009 г. има общо 431 абонаментни плана със срок, който продължава и след 31 март 2010 г., в това число 155 нови договора и 276 променени абонаментни плана. Следователно ищецът е доказал, че е привлякъл нови клиенти за ответника и също че е увеличил обема на търговията със съществуващи клиенти. За тази дейност ищецът получава от ответника дължимото възнаграждение.

- 5 Първоинстанционният съд приема, че е в тежест на ищеца ясно и конкретно да посочи какви ползи е извлякъл ответникът от тази търговия, но той не е направил това. Съответно съдът стига до извода, че ищецът не е доказал, че и след приключването на сътрудничеството помежду им ответникът е продължил да извлича ползи от привлечената от ищеца клиентела. Поради това посоченият съд не обсъжда специално другото условие за плащането на обезщетението, а именно дали то е оправдано. По тези съображения първоинстанционният съд отхвърля иска като неоснователен.
- 6 Сезиран с жалба от ищеца, с посоченото си по-горе решение Městský soud v Praze (Градски съд Прага) потвърждава решението на първата инстанция, като възприема направените от нея фактически констатации.
- 7 Въззивният съд подчертава, че уговорените комисиони за посредничество при сключването на сделки от ищеца са еднократни и всички са изцяло изплатени на ищеца; съдът също така приема, че доводите на ищеца относно комисионите, на които хипотетично би имал право при сключване на по-нататъшни сделки със съществуващи или нови клиенти, не установяват правото му на обезщетението по член 669 от Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (Закон № 513/1991 Sb. — Търговски закон), в сила до 31 декември 2013 г. (наричан по-нататък „Търговският закон“). Според въззивния съд ищецът наистина е привлякъл нови клиенти и е увеличил обема на търговията със съществуващи клиенти, от което ответникът е можел да извлича ползи и след прекратяването на договора за търговско представителство, но той е заплатил на ищеца комисиона за тези сделки в съответствие с договора за търговско представителство, така че заплащането на обезщетение не би било оправдано по смисъла на член 669, параграф 1, буква б) от Търговския закон и още по тази причина искът следва да се отхвърли.
- 8 Ищецът подава касационна жалба против решението на въззивния съд.
- 9 С нея той повдига пред касационния съд въпрос, който въззивният съд е решил в съответствие с практиката на касационния съд, но който според

касационният жалбоподател следва да се реши другояче. Касационният жалбоподател не е съгласен с правния извод на Nejvyšší soud (Върховен съд), че изгубена комисиона по смисъла на член 669, параграф 1, буква b) от Търговския закон е комисионата, която представителят „в противен случай би получил за вече извършената търговия“ (вж. решения на Nejvyšší soud (Върховен съд) от 26 октомври 2011 г., № 32 Cdo 3359/2011, ECLI:CZ:NS:2011:32.CDO.3359.2011.1, от 17 декември 2013 г., № 32 Cdo 534/2012, ECLI:CZ:NS:2013:32.CDO.534.2012.1, от 27 октомври 2015 г., № 23 Cdo 1531/2015, ECLI:CZ:NS:2015:23.CDO.1531.2015.1, както и по-нататъшни релевантни решения). Касационният жалбоподател обаче твърди, че изгубени комисиони са комисионите, които търговският представител хипотетично би получил, тоест които е изгубил, от осъществената след прекратяването на договора за търговско представителство търговия на принципала с клиентите, които търговският представител е привлякъл или с които значително е увеличил обема на търговията.

II.

Приложимото национално право

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (Закон № 513/1991 Sb. — Търговски закон), в редакцията му, в сила до 31 декември 2013 г.:

Член 669

(1) При прекратяване на договора търговският представител има право на обезщетение, ако:

a) е привлякъл нови клиенти за принципала или значително е увеличил обема на търговията със съществуващи клиенти, а принципалът продължава да извлича съществени ползи от търговията с тези клиенти, и

b) изплащането на това обезщетение е оправдано, с оглед на всички обстоятелства, и по-специално изгубената от търговския представител комисиона от търговията, извършена с такива клиенти; тези обстоятелства включват и прилагането или неприлагането на клаузи за забрана на конкурентна дейност по смисъла на член 672a.

III.

Приложимо право на Европейския съюз

10 Директива на Съвета от 18 декември 1986 година относно координирането на правото на държавите членки, свързано с дейността на самостоятелно заетите търговски представители (наричана по-нататък „Директивата“)

Член 17

4

1. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че търговският [представител], след прекратяването на договора за представителство, е обезщетен в съответствие с параграф 2 или е обезщетен за вреди в съответствие с параграф 3.

2.

a) Търговският представител има право на обезщетение, ако и при условие че:

- е привлякъл нови клиенти за принципала или значително е увеличил обема на търговията със съществуващи клиенти и принципалът продължава да извлича съществени ползи от търговията с такива клиенти, и
- изплащането на това обезщетение е оправдано, с оглед на всички обстоятелства и, по-специално, комисионата, изгубена от търговския представител при търговията, извършена с такива [клиенти]. Държавите членки могат да предвидят такива обстоятелства да включват също и прилагане или неприлагане на клауза за забрана на конкурентна дейност, по смисъла на член 20.

IV.

Мотиви за отправяне на преюдициалното запитване

- 11 Целта на Директивата е да хармонизира правото на държавите членки, уреждащо правоотношенията между страните по договор за търговско представителство. По-конкретно Директивата следва да предостави правна закрила на търговските представители в отношенията им с техните принципиали, като за постигането на тази цел Директивата установява в членове 13—20 правила, уреждащи сключването и прекратяването на договора за представителство (вж. Съд на ЕС, решение от 23 март 2006 г., *Nonyvet Informazioni Commerciali*, C-465/04, EU:C:2006:199, т. 18 и 19, и от 26 март 2009 г., *Turgay Semen*, C-348/07, EU:C:2009:195, т. 14). С оглед на това в постоянната практика на Съда се приема, че е изключено всяко тълкуване на член 17 от тази директива, което може да се окаже в ущърб на търговския представител (вж. решение на Съда от 19 април 2018 г., *Conseils et mise en relations [CMR] SARL*, C-645/16, EU:C:2018:262, т. 35 и цитираната съдебна практика).
- 12 Чешкото право възприема обезщетителния режим, тъй като транспонира разпоредбата на член 17, параграф 2 от Директивата. Този режим впрочем е установен и в действащото законодателство на Федерална република Германия (вж. вече посоченото решение на Съда от 26 март 2009 г., *Turgay Semen*, C-348/07, EU:C:2009:195, т. 16).

- 13 В решение от 26 октомври 2011 г., № 32 Cdo 3359/2011, Nejvyšší soud (Върховен съд) застъпва (макар и само като obiter dictum) становището, че комисионата, която търговският представител изгубва вследствие от прекратяването на договора за търговско представителство, трябва да е комисиона, която той в противен случай (тоест ако още действаше договорът му за търговско представителство) би получил за вече извършената търговия, тоест за сключени от него сделки или постигнато от него увеличаване на обема на търговията. Nejvyšší soud (Върховен съд) потвърждава това свое становище и в решения от 17 декември 2013 г., № 32 Cdo 534/2012, от 27 октомври 2015 г., № 23 Cdo 1531/2015, както и в други решения, поради което е налице трайна съдебна практика в този смисъл.
- 14 Обратна тенденция обаче може да се забележи в германската съдебна практика и доктрина, които възприемат становището, че комисионата, която търговският представител изгубва, е комисионата за сключване на договори, която при хипотетично все още действащ договор за търговско представителство търговският представител би получил от бъдещата търговия между принципала и клиентите, които търговският представител е привлякъл за принципала или с които значително е увеличил обема на търговията (относно практиката на Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) вж. *Busche, J.* — In: *Oetker, H., Handelsgesetzbuch [HGB]. Kommentar. 4. Aufl. München: C.H. Beck, 2021, HGB § 89b, 22; Ströbl, A.* — In: *Münchener Kommentar zum HGB. 5 Aufl., 2021, HGB § 89b, 104*; от съдебната практика вж. например Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд), решение от 13 май 1957 г., II ZR 19/57, публикувано и в списание *Neue Juristische Wochenschrift*, 1957, 1028). Същият извод произтича и от текста на член 89b, параграф 1, точка 2 от германския Handelsgesetzbuch (Търговски закон) след новелата от 2009 г., който изрично се отнася до бъдещата търговия.
- 15 От германската съдебна практика и доктрина следва, че при еднократните комисиони („Einmalprovisionen“) търговският представител не изгубва никаква комисиона. Например в решение от 23 февруари 2011 г., 10 НК О 3966/10, Landgericht München (Областен съд Мюнхен, Германия) стига до извода, че еднократната комисиона във връзка със сключването на договори за кабелна връзка не е комисиона, която търговският представител изгубва. Областният съд стига до този извод именно поради естеството на еднократната комисиона: „уговарянето на еднократна комисиона е предназначено да компенсира неблагоприятните последици за търговския представител при евентуално прекратяване на договора за търговско представителство“. Подобен извод прави и Oberlandesgericht Köln (Висш областен съд Кьолн, Германия) в решение от 19 юни 2015 г., 19 U 109/14, което може да се намери и в информационната система Beck-online.de с обозначението BeckRS 2015, 19345 (вж. по-конкретно точки 44 и 45), макар че изрично подчертава, че право на обезщетение може да се признае и въпреки липсата на изгубена комисиона. В германските коментари на закона се посочва: „Когато са уговорени еднократни комисиони, при всички случаи

съгласно досегашните разбирания [тоест разбиранията преди новелата от 2009 г. на член 89b от германския Търговски закон заради решение на Съда от 26 март 2009 г., *Turgay Semen*, C-348/07, EU:C:2009:195] не е налице изгубване на комисиона, ако в бъдеще не би могло да се очакват по-нататъшни сделки с привлечените от търговския представител клиенти. Този проблем най-вече се проявява при дългосрочните договори, посредничеството за които се заплаща еднократно с комисиона при сключването на договора“ (вж. *Emde*, R. *Vertriebsrecht: §§ 84–92c HGB. Handelsvertreterrecht — Vertragshändlerrecht — Franchiserecht. 3. neu bearbeitete und erweiterte Aufl.* Berlin: De Gruyter, 2014, HGB § 89b, 228, и посочените референции към други автори).

- 16 Предвид описаната по-горе съдебна практика и доктрина, които са в противоречие с постоянната практика на Nejvyšší soud (Върховен съд), безспорно има неясноти относно тълкуването на член 17, параграф 2, буква а), второ тире от Директивата, решаването на които е в правомощията единствено на Съда на Европейския съюз като компетентен съд по смисъла на член 47, втора алинея от Хартата на основните права на Европейския съюз и член 36, параграф 1 от Listina základních práv a svobod České republiky (Харта на основните права и свободи на Чешката република), които са задължителни за Nejvyšší soud (Върховен съд).
- 17 Тъй като тълкуването на член 17, параграф 2, буква а), второ тире от Директивата е необходимо за решаването на въпроса за правото на търговския представител да получи обезщетение в разглеждания случай, а Nejvyšší soud (Върховен съд) е юрисдикция, чиито решения не подлежат на обжалване съгласно националното право по смисъла на член 267, трета алинея от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), като същевременно не е налице нито едно от изключенията от изискването за отправяне на преюдициално запитване до Съда (тълкуването на посочения израз от член 17, параграф 2, буква а), второ тире от Директивата не може да се смята за „acte clair“ или „acte éclairé“ — вж. решение на Съда от 6 октомври 1982 г., *CILFIT*, C-283/81, EU:C:1982:335), Nejvyšší soud (Върховен съд) е длъжен да се обърне към Съда на Европейския съюз по реда на член 267 ДФЕС.

[...]